

Oponentský posudek habilitační práce PhDr. Jana Radimského, Ph.D.

Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem

Předložená práce je věnována problematice analytického přísudku (VNP) tvořeného tzv. kategoriálním slovesem a predikativním jménem, a to jednak v češtině, jednak ve francouzštině a italštině, tj. jazycích geneticky a typologicky odlišných. Z těchto tří jazyků byla dosud nejvíce propracována metodologie popisu tohoto typu predikátu pro francouzštinu, a proto také autor ve svém výzkumu vychází z francouzské tzv. lexikogramatické školy, klade si však vlastní cíle, a to zjistit, zda lexikogramatický přístup poskytuje dostatečnou bázi pro výzkum VPN a zda touto metodou lze popsat i češtinu.

Obsáhlá studie je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole (*Metodologie výzkumu verbo-nominálního predikátu*, ss.10-55) podává J.Radimský „Přehled klíčových metod“, kde upozorňuje na velmi omezený počet lingvistických prací týkajících se VNP s kategoriálním slovesem v italském a českém jazyce; nastiňuje zde vlastní koncepci metod výzkumu a mj. upozorňuje na význam a funkci dvou syntaktických transformačních testů, s nimiž při svém výzkumu pracuje, a to testu redukčního a testu koreference subjektů. V následujících dvou kapitolách pracuje autor převážně s češtinou, k čemuž jistě přispěl i fakt, že pro tento jazyk – kromě toho, že jde o jazyk mateřský - měl možnost využít rozsáhlý Český národní korpus SYN 2000 a ověřovat si svůj průzkum na autentickém jazykovém materiálu. Druhá kapitola (*Predikativní jméno*, ss.56-104) je věnována všestrannému rozboru predikativního jména, které autor pokládá za predikační centrum VPN; snaží se odpovědět na otázku, která jména mohou plnit predikativní funkci v rámci VNP, a za tímto účelem je zkoumá z hlediska lexikální a flexivní morfologie, syntaxe a sémantiky. Ve třetí kapitole (*Kategoriální sloveso*, ss.106-154) se soustřeďuje zejména na faktory ovlivňující variabilitu těchto sloves. Přínosem jsou zde i nové pojmy, jako „skalární desémantizace“ kategoriálního slovesa, týkající se binární opozice predikativní a kategoriální funkce sloves, nebo „nenominativní konstrukce“, figurující v opozici ke konstrukcím základním, konverzním a kauzativním. Autor zde formuluje i hlavní rozdíl mezi češtinou a oběma zkoumanými románskými jazyky, který spatřuje v tom, že „čeština nedisponuje pro základní a konverzní konstrukce sérií ‘univerzálních’ kategoriálních sloves s velmi širokou kolokabilitou, jako je francouzské *faire, donner, recevoir, avoir, prendre, tenir*, resp. jejich italské ekvivalenty *fare, dare, ricevere, avere, prendere, tenere*“ (s.154). Ve čtvrté kapitole (*VNP jako analytický predikát*, ss.155-179) zkoumá J.Radimský VPN jako speciální jednotku lexikálně-syntaktickou, která

vykazuje jak znaky jediné jednotky (komplexního predikátoru), tak znaky analytického spojení slovesa a objektu. V češtině se uplatňuje především v odborných textech a v situacích, kde je třeba zpřesnit opozice nebo povahovědějové významy. V románských a některých dalších jazycích VNP vyjadřuje vidové a částečně některé povahovědějové opozice. Následuje *Závěr* (ss.180-184), velmi obsáhlý seznam *Použité literatury* (ss.185-191) a *Résumé (français)* (ss.192-196).

Po věcné stránce bych měla k rukopisu jen několik málo okrajových připomínek, resp. dotazů. Na s.10 autor konstatuje, že „běžné italské gramatiky středního rozsahu se o VPN ani o kategoriálních slovesech nezmiňují“. Přesnější by bylo uvést, že tyto gramatiky nepoužívají termínu „VPN“ a „kategoriální sloveso“, protože např. v uznávané a stále vydávané mluvnici F. Sabatiniho (*La comunicazione e gli usi della lingua*, Milano 1990, ss.384-389) nebo M. Dardana a P.Trifona (*Grammatica italiana con nozioni di linguistica*, Bologna 1999, ss.100-101) a v řadě dalších je těmto gramatickým jevům věnována pozornost, i když jsou označovány méně přesným termínem „nominální přísudek“ (dříve ostatně užívaný i v češtině, např. B.Havránkem) a „sponová slovesa“, která však svým pojetím zhruba odpovídají slovesům kategoriálním.

Z lexikogramatické školy přejímá J.Radimský mj. termín „objektové třídy“ pro klasifikaci jmenných predikátů do tří tříd, odpovídajících třem základním kategoriálním slovesům. Ovšem, jak vyplývá z tabulky na s.21, po syntaktické stránce nemusí být predikativní jméno vždy objektem, nýbrž u třídy označující „události“ („co se stalo?“) bývá subjektem. Bylo by možná vhodnější volit termín zahrnující oba argumenty, tedy nejen objekt, ale i subjekt („argumentové“ třídy?).

Domnívám se, že sloveso „čelit“ nepřipouští kategoriální význam „být vystaven“, ani uvedené příklady mě o tom nepřesvědčují. Rovněž slovníky českého jazyka (*Slovník spisovného jazyka českého*, *Slovník spisovné češtiny*) tento význam neuvádějí, vykládají jej jako „stavět se na odpor, vzpírat se, vzdorovat“ apod.

V tabulce na s.88 jsou klasifikovány jako atelické predikáty *mít svatbu*, *provést atentát*, *udělat inventuru* aj. Vycházíme-li z principu, že telická slovesa nebo slovesné vazby se vyznačují zvláštním sémantickým rysem spočívajícím ve směřování děje k určitému cíli a jeho dosažení, pak uvedené predikáty nejsou atelickými. Vzhledem k tomu, že cílovost je rys sémantický, je podle mého názoru rozhodující věcný význam vyplývající ze spojení obou složek vazby.

Vazbu *vykonávat vládu* (tabulka s.115) považuji z hlediska povahy děje za neutrální, nikoli vyjadřující kvantitu nebo úsilnost děje.

K celkové koncepci předložené práce a jejímu zpracování nemám připomínky. Domnívám se, že J.Radimskému se podařilo splnit náročné metodologické úkoly, které si pro tuto studii stanovil. Svými teoretickými závěry ověřenými na reprezentativním množství konkrétního jazykového materiálu představuje bezesporu obohacení zejména pro jazykovědnou bohemistiku, je však inspirativním přínosem zvláště po metodologické stránce i pro výzkum syntaktických jevů v oblasti jazyků románských.

Závěr: habilitační práce *Verbo-nominální predikát s kategoriálním slovesem* PhDr. Jana Radimského, Ph.D. splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru Lingvistika konkrétních jazyků – románské jazyky.

Prof. PhDr. Sylva Hamplová, CSc,
oponentka

Praha, 22.11.2010